

Welkomstwoord bij PrinsjesGesprek 17 september 2021

Dineke de Groot, president Hoge Raad

Goedemorgen. Allereerst wil ik iedereen graag van harte welkom heten in het gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden. Fijn dat u er bent. Het PrinsjesGesprek vindt plaats in het kader van het Prinsjesfestival in Den Haag. Tijdens dit festival vieren we dat Nederland een democratische rechtsstaat is.¹ Voor het functioneren van de democratische rechtsstaat nu en in de toekomst, is het onder meer essentieel dat het stelsel van rechtspleging en rechtshandhaving op orde is. Hierin spelen onder meer de rechtspraak en de rechtsbijstand een belangrijke rol.

In het Koninkrijk der Nederlanden fungeert de Hoge Raad als hoogste rechter in de rechtspraak in zaken op het gebied van civiel recht, strafrecht en fiscaal recht.

Advocaten verlenen rechtsbijstand aan rechtzoekenden. Zij geven juridisch advies en staan mensen bij in de gang naar de rechter. Daarbij maakt de advocaat gebruik van de mogelijkheden die wetten en jurisprudentie bieden.

Op die manier hebben de rechtspraak en de advocatuur ieder hun eigen verantwoordelijkheden in het stelsel van rechtspleging en rechtshandhaving.

Een kenmerk van rechtspraak in de democratische rechtsstaat, is dat recht wordt gedaan aan de werkelijkheid. Voor de bescherming van rechten en belangen die met de waarheid in strijd zijn, is geen plaats. Een ander kenmerk van de rechtspraak in de democratische rechtsstaat is dat deze onpartijdig en onafhankelijk geschiedt. Vorig jaar werd ik benoemd tot president van de Hoge Raad. Het onderwerp van mijn installatierede was de band tussen vertrouwen en rechtspraak. Voor het vertrouwen in de rechtspraak is het van belang dat de rechter integer, deskundig, zorgvuldig en welwillend rechtspreekt, heb ik in de rede benadrukt.

Een advocaat zal zijn of haar rol in de rechtspraktijk zo moeten invullen dat hij of zij recht doet aan de eigen verantwoordelijkheden jegens de cliënt, volgens de regels voor advocaten. Dergelijke regels zijn te vinden in onder andere de Advocatenwet en de gedragsregels van de advocatuur. Hierbij valt ook te denken aan de verantwoordelijkheden in het stelsel van rechtspleging in onze democratische rechtsstaat. Artikel 10a van de Advocatenwet benoemt sinds 2015 de vijf kernwaarden van de advocaat. Dit zijn onafhankelijkheid, partijdigheid, deskundigheid, integriteit en vertrouwelijkheid. Bij het voorontwerp tot aanpassing van de Advocatenwet is voorgesteld aan deze opsomming toe te voegen 'de publieke verantwoordelijkheid voor de goede rechtsbedeling' als zesde kernwaarde. Deze zesde waarde leidde tot discussie binnen de advocatuur, rechtspraak en politiek. Eén van de geuite bezwaren tegen de aanvulling was dat 'publieke verantwoordelijkheid' geen kernwaarde is voor de individuele advocaat. De advocaat heeft zijn of haar cliënt te dienen en zou al meer indirect bijdragen aan het belang van een goede rechtsbedeling. Ook zouden volgens sommigen de andere kernwaarden, door de nadruk op het publieke belang, in een ander en minder gewenst licht kunnen komen te staan. Het belang van een goede rechtsbedeling is uiteindelijk in de aanhef van artikel 10a van de Advocatenwet komen te staan, volgens de wetgever als een kerndoel waar de vijf kernwaarden uit voortvloeien, maar de zesde kernwaarde heeft het dus niet gehaald.² Er kan echter geen misverstand over bestaan dat het van wezenlijk belang is dat een advocaat zijn of haar taken uitoefent in overeenstemming met de waarheid. In het civiele recht bestaat zelfs een wettelijk

¹ [Wat is Prinsjesfestival – Prinsjesfestival](#)

² [Kamerstukken II](#) 2009/10, 32 382, nr. 3, p. 12-13

geregelde waarheids- en volledigheidsplicht van procespartijen, in artikel 21 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. In dit artikel staat het volgende:

“Partijen zijn verplicht de voor de beslissing van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren.

Wordt deze verplichting niet nageleefd, dan kan de rechter daaruit de gevolgtrekking maken die hij geraden acht.”

In juli van dit jaar heeft de civiele kamer van de Hoge Raad een arrest³ gewezen waarin dit artikel aan de orde kwam. De eisende partij in deze zaak bleek de waarheidsplicht te hebben geschonden tijdens de behandeling van de zaak bij de rechtbank. Zo bleek in de loop van het geding dat bepaalde stukken waren achtergehouden en één van de eisers zelf een hennepkwekerij had opgericht, waar hij eerder verklaarde dat dit door een derde was gedaan. Wegens de schending van de waarheidsplicht wees de rechtbank de vorderingen van de eisers af, en het hof volgde het oordeel van de rechtbank. Het oordeel van het hof gaf volgens de Hoge Raad geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting. In deze zaak komt de rol van de advocaat niet aan de orde, maar blijkt wel het grote belang van het spreken van de waarheid in de rechtszaal.

In het strafrecht is het antwoord op de vraag of een advocaat de rechter in strijd met de waarheid mag voorlichten simpelweg: nee, een advocaat mag de rechter niet verkeerd informeren.

Een advocaat wordt als uitgangspunt op zijn of haar woord geloofd door de rechter, totdat het tegendeel aannemelijk wordt. Een advocaat weet niet altijd wat de waarheid in een zaak is en moet ook de vertrouwensband met de cliënt bewaken. Dat neemt niet weg dat als de cliënt van de advocaat verlangt mee te werken aan het overleggen van valse stukken of het voortbrengen van liegende getuigen, de advocaat dat niet hoort te doen. Interessant is dat binnen de strafrechtadvocatuur een discussie gaande is over de rol van de advocaat als belangenbehartiger van de cliënt in het stelsel van rechtspleging en rechtshandhaving. Zo bepleiten sommigen dat strafrechtadvocaten vaker zouden moeten meewerken aan het toepassen van *mediation*. Ook wordt in die discussie wel kritiek geuit op de strategie om bij een cliënt die zich beroept op het zwijgrecht, uitvoerige verzoeken te doen tot onderzoek en het horen van getuigen over scenario's waarvoor de stukken nauwelijks aanknopingspunten bieden. Zulke discussiepunten raken wellicht aan het debat dat straks hier plaatsvindt, over de rol van de advocaat in een eerlijke en op waarheid gebaseerde rechtsgang.

Ik hoop dat ik u al enigszins heb laten zien dat u hier vanochtend met een interessant onderwerp te maken heeft. Ik wens u allen een goede bijeenkomst toe en dank u voor uw aandacht.

³ HR 16 juli 2021, [ECLI:NL:HR:2021:114](#), *NJB* 2021/2288